

HISTORIAM
GODESCHALCORUM

AD IMITATIONIS ET CAUTIONIS
EXEMPLUM

FLORENTISSIMO ET ERUDITISSIMO

JUVENI

JOANNI CASPARO
GODESCHALCO,

URATISLAV.

MAGISTRIS LIPSIENS. III. ID. FEBR. A. MDCCXII.
ADSCRIPTO SUB GRATULATIONIS NOMINE

EXHIBET

URBANUS GODOFR. SIBERUS,
SACERD. LIPS.

LIPSIÆ,
LITERIS IMMANUELIS TITII.

biogr. erud.

312/10

Uum quidem nomen, *Vir Præstantissime*, per se satis auspdatum, bonæque significationis plenum est, atque a probis ingeniis ita excogitatum, ut sub auditum illius, brevi sono omnia Christiani Civis officia ad animum revocari possint. Morem, ita sese appellandi, a gentium doctore Paulo introductum puto, etsi, qui ipsum vita Numinisque cultu etiam in antiquo foedere antecederant, ab illo nominis hujus usu non plane alieni forent. Hic enim literarum suarum capita insigni ornamento cohonestaturus, sibi que auctoritatem justam circumpositurus, Servi Dei cognomentum, quotidiano quasi titulo adscivit: in quem morem vetustissimi Christianorum ivere, retentisque licet impositis sibi, ab initiationis die, nominibus, Dei tamen servi ut appellarentur, summopere expetiverunt. Mox apud Græcos, quod commune obligationis erga Deum fuerat argumentum, quibusdam evasit proprium, ex quo Theodulorum(*) nomen admodum frequens & in Concilio-

rum

(*) Restat adhuc Theodulorum familia apud Italos, e qua Ludovicus Vannius de Theodulis Episcopus Scalensis Anno 1541. Vir plane doctus, insignisque famæ: de quo Ughellus T. 2. p. 663. & Pallavicinus L. XIX. c. 12. & Fuscararius in Epistolis ad Moronium.

rum subscriptionibus haud raro reperendum. Jam quum non omnes citari conveniat, unum memorare liceat, gente Græcum, domicilio Latinum, cujus Eglogæ, eruditum piisque Veritatis & Mendacii colloquium continentes, extant: a Commentatore non satis quidem erudito, immensi ausu ad Joannem Chrysostrum translatae, & innumeris sordibus contaminatae: ut prope optandum sit, primum illarum Scholiastem, Bernhardum Sylvestrum Clericis Ultrajectinis a Dupinio adscriptum ad nostra tempora devenisse. A Græcis Latini morem didicerunt, tam late illico diffusum, ut Laici, quos perperam vocant, Clericique eo promiscue uterentur; mox adeo repressus, ut in solo Pontifice Romano inanissimo significato resideret. Concilia sane, seculo quarto, quinto & sequentibus apud Italos, Hispanos, Afros habita, Præsules Presbyterosque sistunt, quorum memoria sub hoc Elogio posteritati commendata fuit. (*) Nec a vero alienum, Syros etiam Orientisque incolas hoc nomine, quod & Bogomilorum sono exprimitur summo opere delectatos, quasi qui Dei misericordia servati forent, etsi interpretatio, quam maxime congrua, quam nuper eruditissimus Vitebergens. Professor J. C. Wolffius in accurata Bogomilorum descriptione dedit, Dei misericordiam potissimum sistat. Unde per-

A 2

peram

(*) Theodoricus Ruinartus Presbyt. & Mon. Bened. Vir magni nominis, atque ex rerum Ecclesiasticarum, & antiquitatum ad Martyres spectantium illustratione summo opere commendandus, in Notis & Observationibus ad Victoris Vitenfis Historiam Persecutionis Vandalicæ, præter eos, quos Concilia suggerunt, multos sistit, hoc nomine Christianam modestiam testaturos, qua quidem adeo sese deprimebant, ut Stercoris quoque nomen adsciscerent. vid. Florentinii Martyrolog. D. XXV. Julii: quo sine dubio το περιψυμα expresserunt.

perama Basilio Sectæ Bogomilorum posthac Principe factum, quod nomen veris Christi cultoribus proprium, & posthac etiam nonnullis servatum, (*) ad vanitatis suæ obumbrationem rapuit. Quis itaque miretur, Gothos vel etiam Germanos veteres ad Italos primum Hispanosque, mox longius abreptos in morem gentium, ad quas concesserant, abiisse; quarum cum præcipuum decus cernerent, a Dei servitio nominari, fuere qui sese (**)*Gotheschalkos* seu *Dei servos* tanquam honestissimo cognomento appellari vellent. Hunc autem hujus antiquissimi nominis significatum esse, ex *Ulphilæ Gothorum* in *Mœsia* circa annum Christi *CCCLX*. *Episcopi Interpretatione* novi fœderis accuratissima discimus: ex qua, præter alia illud potissimum cognosci potest, quantum vetusta Gothorum lingua ad nostræ Germanicæ puritatem accesserit, antequam a posteris illorum significantissimæ voces, vanioribus substitutis, profli-garentur: Jam, quum illi late dominarentur, mirum non est, quosdam hoc nomine decoros, variis Ecclesiæ & Reipublicæ muneribus admotos posteris exemplum imitandi moris reliquisse.

G. M. L. I.
46.

Gregorius M. laudatissimus Pontifex R. in Epistolis

(*) *Bogomilus* Archiep. *Gnesnensis* & *Eremita Camaldulensis* vixit An. 1183; cujus vitam primo, sed contractiorem edidit *Martinus Baronius Jaroslaviensis*, deinceps vero uberiores *Stephanus Damalevicius* in *Serie Archiepiscoporum Gnesnensium Romæ* An. 1661.

(**) *Gothoscalki* nomen biscompositum esse, nemo negat. Priore voce *Divinitatem*, altera *servitium* notari, ex antiquissima *Ulphilæ* versione Gothica apparet, *Matth. VI. 24.* Ni maguth *Gotha Skalkinon jah mammonin.* Germ. *Ihr mögt nicht Gott dienen und dem Mammon.* vid. *Codex Evang. Ulphilæ Stockholmiæ à Collegio Antiquitatis editus A. MDCLXXL*

lis Godeschalcum quendam Campaniæ Ducem dignissimi Viri titulo ornatum memorat, officio suo tam innocenter functum, ut, cum egenus admodum fatis cessisset, liberalissimus Præsul filio, patre & luminibus orbo, XXIV. modios tritici, fabæ modios XII. vini decimatas XX. dari imperaret, quod finiente seculo VI. factum putamus, quum ante illa tempora Godeschalcorum nomina admodum rara reperiantur.

*Godeschalcus
Camp. Dux.*

Seculo VII. Godeschalcus, Presbyter Ecclesiæ Oxoniensis apud Hispanos, Episcopi sui vices in Concilio Toletano VIII. sub Recesvintho Rege gessit, disciplinæque restituendæ suffragia dedit, quum incontinentibus, idiotis, gulosis, Simoniacis, gravissimæ leges dicerentur: atque hunc ipsum paulo post Ecclesiæ illius Præsulem extitisse, e subscriptione Concilii Toletani XI. A. C. DCLXXV. habiti divinamus, quo iterum vitiis Sacerdotum, libidini, avaritiæ, duritiei, discordiæ, obices licet perpetuo proruendi positi fuere.

*Godeschalcus
Presb. Oxon
A. C. DCLII*

*v. Labbeus
T. VI.*

Seculum VIII. sterile admodum paucos sub hoc nomine illustres sistit, si Godeschalcum Episcopum Senonensem exceperis, nullo suo egregio facto famæ commendatum, quod mirum non est, cum optima ova segnibus gallinis sæpe supponantur.

*Godesch. Ep.
Senon. A. C.
DCCCLXXII*

Inchoante autem nono Sedes Carnotensis Godeschalcum habuit, qui non nisi nominis umbram, & ne hanc quidem reliquisset, nisi Carolus Cointius eam quodammodo commonstrasset. Quod si addere placeret, qui Regum palatia suis obsequiis nobilita-

*Godesch. Ep.
Carnot. A. C.
DCCCVII.*

runt, posset isto loco Gothoschalkus Caroli M. ad Saxones Legatus exhiberi, contra jus gentium cæsus, & a fortissimo Rege acriter vindicatus: neque id immerito, quum non in Regis tantum, sed religionis toties oblatae contemptum, illud factum foret: Sed sponte illos præterimus.

Meretur vero, cujus mentio fiat, Godeschalcus, eodem seculo famosus, vitiato licet nomine ab Actorum Ordinis Benedictini Conditoribus editus, de quo Zacharias Pontifex in Epistola ad Bonifacium seu Winefridum, *Episcopum Moguntinum jubet, ut Sacrilegi Adelbertus Gallus, Godelsacius, (seu Godescalcus) & Clemens Scotus in medium Concilii deducantur, eorumque causa subtiliter cribretur, & si deviantes à rectitudinis tramite & convicti ad rectam viam converti noluerint, juxta Principis suumque placitum, secundum Canonum Statuta de iisdem agatur.* Licet vero nobis e Præsulis Rom. sententia colligere, quod & in Indice Sodales Benedictini monent, Godeschalcum de Hæresi, fuisse suspectum accusatumque, restante dubio, quo errore potissimum fuerit contaminatus, nisi id ex Adelberti & Clementis causa cognoscamus. At quum ex epistola Pontificis constet, Adelbertum visiones, revelationes & reliquias mirandorum paratrices jactasse, consecrationes templorum in honorem Divorum reprehendisse: Clementem vero Patrum scripta, Pontificum & Conciliorum decreta de matrimonio & coelibatu, recitationesque noxarum secretas rejecisse: tandemque Godeschalcum, triumviratu veluti constituto, accessisse, exinde certum

Godesch. Hæ-
ret. habitus
c. VIII.

St. Bened.
III. p. 60.
l. 62-74.

tum est, eum cum reliquis easdem opiniones imbibisse, etsi non tam crebro nec tam graviter ac reliqui accusetur, unde Adelberti & Clementis nomina aliquoties sola, quippe qui hæreseos auspices essent, recitantur. Equidem nobis non est animus ille pruriens, hæreticos excusandi, attamen si rectius ponderentur ea, quæ his Triumviris objiciuntur, sique demantur falsa, quæ Bonifacius gravissimis invidiæ stimulis agitated addidit, ut vera & toleranda, invis coloribus tanto magis foedaret: apparebit Godescalcum & reliquos bonos fuisse viros, nec nisi ad tollendam Præfulum tyrannidem & superstitionem intentos.

Hinc, interjecto propemodum seculo, Godeschalcus Prædestinatiani cognomento distingvendus prodit, stirpe Germanus, & quod nonnulli accuratiores viderunt, Francus, e nobili stirpe editus, hoc enim hæreticum decebat, invitique in Monasterium detrusus, ut mirum non sit, eum tandem Ordini Sacro turbas in præmium retulisse. Is licet coactus sacris addictus foret, sacras tamen lites tam strenue tamque solide didicit, ut exercitatis etiam sudorem provocare posset. Putavit Dupinius ruditatem ipsi ab Hincmaro Rhemensis objectam esse, in quo tamen utrique injuriam facit; magnus enim ille Rhemensium Præful ad Nicolaum Pontificem ita scribit, ut magis metum suum quam contemptum de Godeschalko prodatur: *Si Godeschalcum, ait, cuicunque commendandum vestra auctoritas viderit, hoc in commendatione etiam providebit, ut, cui commendabitur, etiam Catholicus sit,*

Godeschalcus
Prædest. Sc
IX.

sit, & gravitatem Ecclesiasticam, & vigorem, & Scripturarum scientiam habeat: quia non solum Scripturas ad suam sententiam violenter inflexas, sed & Catholicorum dicta detruncata per totum diem sine respiratione aliqua praevaleret memoriter decantare: unde non solum idiotas in admirationem sui abducere, verum & sciolos & incautos, atque Zelum Dei, sed non secundum scientiam habentes in sententiam suam solitus erat traducere. Et non solum Doctorum suorum Doctor esse appetit, sed & hoc solerter satis intendit, ut secum loquentes vel in sermone capere valeat. Et si de veritate non valeat, invincibiliter Sacramentis affirmare curabit ea secum loquentes dixisse, quae forte non dixerant, ut ipse verax, & ei, qui illi contradicunt, probentur esse mendaces. Hæc Hincmarus, & ex eo Flodoardus Rhemensis Historia L. III. C. XIV. Innuunt ista magni Præfulis verba, ingenio Godeschalki excellentes adfuisse dotes, acumen, memoriam, promptitudinem; fraudes autem, & artes, & spiritus, quod Eristicum decebat, non minores. De errore omnibus nostris explorato non dicam, qui tamen exteris, etiam Pontificiis, inter excusationem & culpam medius incedit. Dupinius, de verbis modo litem, neque injustam Monachi postulationem extitisse, putat, quod cum mortalium alter prædestinetur ad vitam, ob fidem, alter prædestinari dicatur ad mortem, sed propter scelera. Illud sane Pontificii Scriptores agnoscunt, Ecclesiam Gallicanam eo tempore ob id ipsum in partes fuisse scissam, Synodosq; integras, Lugdunensem, Arelatensem, Vi-

en-

ennensem Godeschalko favisse, interque eas Valentinam A. C. DCCCLVIII. & Lingonensem A. DCCCLIX. non obscure partes ejus suscepisse, negotio ita librato, ut, licet Synodis, Moguntina & Carifiaca damnatus, virgis cæsus, carcerique inclusus foret, causa tamen, quam defendebat, maneret quodammodo victrix aut certe ambigua, fatente illud ipsum Mabillonio, & Gerardo du Bois H. E. Paris. L. VII. Cap. IV. & e pristinis Vossio Hist. Pelag. L. VII. P. IV.

Seculum X. illustravit Godeschalkus Præsul Aniciensis, vel ut Sammarthani scribunt, Podiensis, ante Pontificalem cathedram sodalitati Benedictinæ additus inque Monasterio Camaldulensi a S. Theodorico nomen indepto (de quo charta Ludovici Transmarini apud Baluzium extat) pro temporum illorum ratione eruditus, hujus beneficii adeo non poterat oblivisci, quin ditior factus varias in hanc virtutum scholam opes transfunderet, cujus rei idoneum documentum exhibet Jo. Mabilio in amplissimis de Re Diplomatica libris. Multum ille & pietatis & religionis defensionem tradere solebat. Unde utriusque stimulis agitatus jam tum Præsul in Hispaniam abiit, Jacobi Apostoli cineres aut (*) umbras veneraturus, haud paucis secum in itineris societatem abreptis. Ibi dum versaretur, Ildefonsi Toletani Præsulis libros pro perpetuo Deiparæ Virginis Flore scriptos sibi dari fecit, eosque omnium primus in Galliam detulit, teste Go-

*Godescalcus
Ep. Anic. Sec.*

*Capitul. R. F.
T. II. p. 153*

B

mesa-

(*) Vid. Ill. Cardin. Santzii d'Agvirre Dissertatio IX. T. I. Concil. Hisp. qua magno conatu opinionem Hispanorum defendit, Jacobum Evangelium ad sese detulisse.

mesano in Præfatione, quam Ildefonsi commentariis præstruxit. Quantum ille disciplinæ morumque gravitati fuerit deditus, laudata donationis charta ostendit, qua declaravit, non alia mente se divitias suis antiquis sodalibus offerre, nisi ut tanto majora pietati incitamenta daret, qua tamen opinione sua meo quidem judicio egregie deceptus fuit, quum non majorem, nisi divitias, hostem Religio experiatur. Hunc eundem esse auguror, cui Ratherius Episcopus Veronensis libellum Agonistici titulo ornatum tanquam eruditissimo Viro inscripsit, censuramque illius magna modestia flagitavit.

Godeschalcus
Frising.
MVI.

Postquam e cunis prodiisset Seculum XI. infantiam ejus nobilitavit Godeschalcus Episcopus Frisingonensis, qui insignem & excellentissimam cathedram mirabili bonitate, eloquentia, mansuetudine ad exemplum Servatoris adscita, omnique posteritati in admirationem cessura collustravit. Vitam laudati Præfulis, vir æquali laude dignus, Ditmarus Martisburgensium Antistes, quem ob auctius exemplar sub Restituti titulo Ill. Leibnitius edidit, breviter exponit. In qua id potissimum evehendum, quod eloquentiæ vires, quibus insigniter pollebat, non ad incendendum efferandumque animos hominum, sed ad placandum convertit: dato insigni in Henrico Sancto Imperatore documento: cujus vinculis quum Henricus Marchio diutius detineretur, Godeschalcus in publicis rostris Pragæ apud Bojohemos consistens, Imperatorem obtestatus est, ut summi Numinis clementiam

my-

myriades errorum condonantem sequens Marchioni veniam daret: qua sacra prece adeo summum commovit orbis Principem, ut reus præter opinionem voti sui, frustra multoties repetiti, mox damnas fieret.

Procedente eo seculo, Godeschalcus Ecclesiæ Majoris apud Leodienses Præpositum egit, talemque se præstitit, ut omnium in se amorem converteret. Pauperum imprimis, gentilique superstitione detentorum liberos suscepit, Biantisque Priænei instar liberaliter educavit. Quos inter erat Durandus, famularem operam Godeschalco præstans, accepti per Dominum beneficii adeo memor, ut, cum postea Leodiensem Præsulatum adeptus esset, benefactorem suum Domini instar coleret, nec juxta eorum temporum morem unquam in sua verba adigeret, multum licet ideo conquerente Reinerio in vita Wolbodonis Episcopi, qui Durando successerat. Religionis augendæ curam eo potissimum demonstravit, quod ædem Bartholomæo sacram, eamque satis splendidam suo sumtu apud Leodienses excitavit; additis aliis, quibus tam splendidi nominis fama tuto inniti potest.

Godesch. Præposit. Leod. An. MXXI.

Sed togatis hisce infulatisque gratum erit inferere sagatum hominem, Godeschalcum Slavorum Principem, eumque, Seculo Undecimo inclinante, Religionis Christianæ sedulum defensorem ac propagatorem: qui licet juventam gentiles inter ritus exegisset, mox tamen querelis pauperculi cujusdam Christiani

Godesch. Præcept. Slavorum An. MLXV

plane immutatus, & ad veritatem deductus, quod odium antea in Christianos gesserat, illud in Slavos patrii moris tenaces effudit, arma induit, ferro fidei Christianæ viam fecit. Aliquoties tamen sermones Sacerdotum latina lingua habitos, populari Slavorum Dialecto explicuit, felicissimumque amborum Interpretem egit. Dum autem plus robori quam sermone innitendum, armaque rostris anteposenda crederet, captus tandem a Slavibus ac misere interemptus est, mixto sibi Sacerdotum Sanguine, quos idem Martyrii honos, idem venerationis dies complectitur. Vitam ex Adamo Bremensi, Helmoldo, Kranzio & Bangerto, quos separatim consulimus, Godofredus Henschenius bona fide exhibuit, inque Sanctorum Actis posteritati consecravit.

Godesch. Pres.
ter. An.
1XCVL

Isto finiente Seculo, Godeschalcus Presbyter magnas quidem, sed difficiles nugas egit, homines rudes & simplices perpellendo, ut in Palæstinam secum abirent, terramque Christi Salvatoris contactu veluti sacratam Saracenis eriperent; stulto plane desiderio. Quod si enim omnia illa in nostram potestatem sint redigenda, quæ suo olim pede presit, quidni inter lapides & fluctus, & nubes etiam inaccessas versamur? Attamen vesanus placuit conatus, tresque Legionibus conscriptæ in Pannonum usque fines pervenerunt: at dum pessimo exemplo asperam gentem rapinis, stupris aliisque facinoribus irritarent, factum, ut omnes prope, ne excepto quidem infelicissimo duce, ad infidæ pacis conditiones deducto, interirent. Ceterum

terum

terum etsi bono successu res caruerit, ingenium tamen & eloquentiam hominis mirari licet: cum magna dicendi vi præditum esse oporteat, qui ad unius diei iter, etiam oblato pretio, aratorem pellexerit. Totam calamitatis Historiam Matthæus Parisiensis, fortassis & alii exhibuerunt.

Colophonem illi Seculo imponat Godeschalcus Canonicus Nivelensis, omnium consensu laudatus, cujus pietas in primis erga Macarium, Antiochenum Præsulem exilii tædia tolerantem eluxit: Vita Macarii jussu Erembaldi scripta vicem Godeschalco reddidit, agnoscendo ipsum præclari nominis etymologiam insigni prorsus ratione implevisse.

Seculo XII. non exiguam nominis famam sibi Godeschalkus, Abbas S. Martini Præmonstratensis, atque deinceps Episcopus Atrebatensis paravit, cujus si virtutes a solo Bernhardo Clarævallensi expositæ forent, satis jam existimationis haberent. Is vero in Epistola ad Innocentium Pontificem scriptâ insigni Godeschalcum elogio mactavit, iisque ornamentis præditum asseruit, ut omnium, quæ peteret, compos fieri mereretur: Alterâ, ad Eugenium Pontificem Godeschalkum, jam tum Præsulem Atrebatensem describit ut hominem simplicem & rectum, & in humilitate permanentem, & mediocritate contentum. Ejusdem ingenium, quantum ad literas pertinet, Godofredus Clarævallensis pulchre admodum jucundeque in Epistola ad Albanensem delineavit, è quâ constat, ipsum equidem Theologiæ satis fuisse gnarum

Godesch. Canon. Nivel. An. MXCV

Godesch. Ep. Atrebat. 1148.

Bernh. Ep.

Labb. Con. T. X, p. 112

rum, nec tamen fatis bonum Disputatorem, ingenio nempe pugnaci, & callido, & sophismatum suppeditatrici plane destitutum. Quod tum apparuit, quum adversus Gilbertum Porretanum phalanges instruerentur: dum enim Godeschalcus eam de se opinionem fecisset, sese technis Gilbertianis opponi posse, negotium a Pontifice impositum suscepit Gilberti refutandi. Postquam autem nonnulla Patrum dicta adversus eum collegisset, eorumque aciem & pondus in Porretanum convertere deberet, apparuit, eum minus idoneum athletam esse, Godofredo asserente, Virum bonum nimis fuisse elinguem: unde conflictus Bernhardo, punctim cæsimque ferire consueto, spiculisque fatis atrocibus utenti, feliciter admodum demandatus fuit. Retinuit nihilominus boni, sinceri, & quod omnes superat laudes, modesti Præfulis famam, præterque veteres integritatis suæ præcones locum, apud Historiæ Flandricæ Belgicæque Scriptores, Locrium, Aubertumque fatis honoratum invenit.

Et hi quidem sufficiant, quum plures hujus theatri spatium non capiat; Tu vero, *Vir præstantissime*, eos ita contempleris, ut quid imitandum, quid fugiendum, paulo post decernas. Sane, quod ad Godeschalcum Orbacensem pertinet, laudabilis ejus diligentia, promptitudo, capacitas: Sed laude caret animus ferus, pertinax & carcere vix edomandus: Quare nolim, Te quicquam præter asfiduitatem, tibi etiam sine ipso ad miraculum usque solennem, in exemplum

plum

plum sumere. Magna hercle est ferocia, suos sensus omnibus obtrudere, potissimum his, qui nodis ingenii, vincula & fustes ostentare possunt: unde, nisi cum vulgo sentias, modestum erit, secum habitare, muscisque in cerebro natis, ni configi velint, ullum evagandi spatium dare. Eadem ratione Godeschalcum Bonifacio & Zachariæ notatum caveas: atrati sunt homines hæretici, cumque perdidierint hominum studia, in sua plerumque pice hærent. Tutissimum est, nihil asseruisse, quod Eumolpidarum voces, & publicas hominum execrationes post se trahat. Senonensis & Carnotensis tranquillitas placeret, nisi otiosa foret, & ingloria: quanto magis felix est illud Arcadum pecus, quod extinctum etiam, dum tympana vestit, aliquam saltem, etiamsi ingratham sui famam excitat. Godeschalcus Aniciensis bonum exemplum daret, nisi ad Hispanas umbras abiisset: tutum vero est sectari, quod solidum, quodque omnibus etiam ventis conspirantibus sit duraturum. Slavorum Princeps a tuo ingenio admodum est alienus, cui arma placuerunt: cedant arma togæ, concedat laurea linguæ: unum ex eo discas, bonam interpretationem, Theologo dignam, populo gratam, nec ulli unquam Oratori dedecori futuram. Leodiensem nunquam sine fructu aspicias: qua enim re magis exhilarari posset animus, quam si recorderis, sapientiæ fontes per Te aliis reclusos, & sine pretio propinatos esse? Atque ita etiam Atrebatensis Præsul jucundam imaginem præbebit, diligentia nempe, modestiaque in-
vita-

vitatricem: hæc Patrum lectionem commendabit, hæc spinosos homines cavendos, aut per silentium existimationi consulendum dicet. Frisingensem sine periculi metu & intueri & imitari debes: hæc enim eloquentia hominibus grata, coelestiumque suffragiis approbata, quæ tantum efficit, quantum a pio Præsule patratum diximus. Tanto autem magis funestum illum belli sacri tubicinem vitabis, quo infeliciores clades illius fuit. Profecto enim præstat duris lapidibus saxisque, quam hominibus istam testudinem aptare, si homines funesto ætatis nostræ exemplo, Præconum eloquentia fascinati & in rabiem versi, exiguum, quod habent rationis, perdant, & in bruta animantia furore convertantur. Quod si nemo omnium Tibi satisfecerit, in tui tantum Nominis meditatione occuperis, hoc si recepto pridem more feceris, illud hercle assequeris, ut dignus *Dei Servus* efficiaris, nec de solo Nomine, sed de Significatu, deque præmio amplissimo tandem gloriari queas.

